

УДК:338.516.22:338.439.5(045)

*I. Kolisnichenko, State Agrarian and Engineering University in Podilya,**L. Sus, postgraduate of the State Agrarian and Engineering University in Podilya*

MONITORING AND MECHANISMS TO ENSURE A STABLE PRICE SITUATION ON THE FOOD MARKET

Annotation. *In terms of integration processes in Ukraine acute issues and monitoring mechanisms to ensure a stable price situation on the food market.*

Since the transition to a market economy has led to fundamental changes in economic relations between producers and consumers of agricultural produce, change and state functions.

Her organizational role gradually assume the free market institutions that contribute to the creation of new forms of economic relations between enterprises in related industries.

However, it is important that market institutions have evolved not only at national but also at regional level, linking into a single system of regional, national and global markets.

Only under these conditions, commodity be able to fully take advantage of market conditions, properly build your marketing strategy: pricing and policy tovaroprosuvannya.

Study the issue of regulation of food prices and creating a stable price situation both in the region and in the country provides for enforcement measures for its maintenance.

Providing of the proper level of price supervisions and stabilizing of price situation at the user market is spared the special attention the State inspection of Ukraine from control after prices of Khmel'nichchiny.

On the basis of leadthrough of the daily monitoring of prices and implementation of commissions the objective informing of central and local organs of executive power behaves about the state, dynamics and progress of price situation trends, in regions, suggestions are made in relation to acceptance of decisions the authorized organs for their for their normalization. Operative measures are carried out for support of the produced positive image of price stability in a region.

Keywords: *prices; inspection; control; power; demand; safety; state of affairs; food suggestions; population.*

*I.O. Колісніченко, асистент,**Л.М. Сус, аспірант ПДАТУ*

МОНІТОРИНГ І МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОЇ ЦІНОВОЇ СИТУАЦІЇ НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ

Забезпечення належного рівня цінових спостережень та стабілізації цінової ситуації на споживчому ринку приділяється особлива увага Державної інспекції України з контролю за цінами Хмельниччини. На основі проведення щоденного моніторингу цін та виконання доручень проводиться об'єктивне інформування центральних та місцевих органів виконавчої влади про стан, динаміку та тенденції розвитку цінової ситуації в регіонах, вносяться пропозиції щодо прийняття уповноваженими органами рішень для їх нормалізації; здійснюються оперативні заходи для підтримки напрацьованого позитивного іміджу цінової стабільності у регіоні.

Ключові слова: *ціни, інспекція, контроль, влада, попит, безпека, кон'юнктура, продовольчі пропозиції, добробут, населення.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реальні перспективи відновлення зростання економіки регіону пов'язані зі структурною диверсифікацією виробництва, стимулюванням розвитку внутрішнього ринку та виробництва аналогової імпортозамінної продукції, що дає змогу забезпечити збалансований розвиток із поступовим зниженням частки сировинних видів товарів і збільшенням обсягу випуску якісної та високотехнологічної продукції, задовольнити внутрішній споживчий та інвестиційний попит, пом'якшити вразливість економіки регіону та країни від коливань зовнішньої кон'юнктури та несприятливих світових тенденцій. Необхідність вдосконалення чинного аграрного законодавства у сфері забезпечення продовольчої безпеки, як обов'язкової умови й необхідного чинника соціальної та економічної стабільності держави у сучасних умовах, і зумовлюють актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженню проблеми забезпечення продовольчої та економічної безпеки присвячено роботи науковців В.М. Баб'як, Н.М. Василюк, О.І. Гойчук, Р.Р. Гумерова, В.І. Курило, М.М. Пархоменко, Б.І. Пасхавера, П.Т. Саблука, О.В. Скидана, Р.І. Тринька, В.М. Єрмоленко та ін. Однак вони розглядають цю категорію або в суто економічному, або здебільшого в господарсько-правовому ракурсі, або вивчають лише окремі аспекти даної проблематики.

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор К.Б. Волощук

© I.O. Колісніченко, Л.М. Сус, 2014

Питання цінової політики та заходи, що направлені на стабілізацію цінової ситуації, знаходяться в полі особливої уваги влади. Діяльність в даному напрямку не є тимчасовим явищем, а носить ознаки постійної, системної роботи. Визначено, що стратегічних цілей щодо забезпечення продовольчої безпеки доцільно досягти за рахунок застосування двох груп заходів: інвестицій безпосередньо у розвиток сільського господарства, переробної галузі, інфраструктури, науково-дослідницьких робіт та економічної політики, в якій раціонально поєднуюватимуться ринкові та позаринкові механізми (субсидії, дотації, адресна допомога, адміністративне регулювання цін і т. ін.).

Формулювання цілей статті. Основними стратегічними цілями забезпечення продовольчої безпеки є ресурсна достатність продовольчих товарів за рахунок власного виробництва та незначного ввезення; стабільність продовольчого постачання протягом року за різних умов на всій території; доступність харчових продуктів усім верствам населення незалежно від доходів; належна якість продовольчих товарів; раціональна структура споживання. У контексті зазначеного насиченість продовольчих пропозицій є однією із запорок цінової стабільності в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Продовольча безпека – одна з найважливіших складових економічної безпеки як країни у цілому, так і окремого регіону. Забезпечення продовольчої безпеки гарантує добробут населення та сталий характер розвитку суспільства.

Державною інспекцією України з контролю за цінами 2013 року проводився оперативний моніторинг роздрібних цін на споживчі товари по регіонах України. Зокрема, моніторинг роздрібних цін на підприємствах торгівлі було проведено по борошну пшеничному вищого ґатунку, хлібу з борошна пшеничного вищого ґатунку, хлібу з борошна пшеничного I сорту, хлібу житньо-пшеничному, макаронним виробам, крупі гречаній, рису, яловичині I категорії, м'ясу птиці (кури), ковбасі варених I сорту, молоку (жирністю 2,5%), сметані (жирністю 20%), сиру м'якому, маслу, яйцях курячих, цукру, олії соняшниковій, солі, а на продовольчих ринках – по свинині, салу, картоплі. Додатково інспекцією було проведено моніторинг роздрібних цін на підприємствах торгівлі по крупі манній та на продовольчих ринках по капусті, моркві, буряку, цибулі, які не входять до переліку соціально значущих продуктів харчування, проте є важливими складовими споживчого кошику найменш соціально захищених верств населення.

Діяльність Сектору у Хмельницькій області Державної інспекції України з контролю за цінами здійснюється відповідно до вимог Закону України від 21.06. 2012 р. року № 5007-VII «Про ціни і ціноутворення», Указу Президента України від 30.03. 2012 р. № 236/2012 «Питання реалізації державної політики з контролю за цінами», Постанов Кабінет Міністрів України, доручень Державної інспекції України з контролю за цінами та інших нормативно-правових актів [1-3]. Завдяки постійному, дієвому державному підходу та цільовим заходам не допущено дестабілізацію цінової ситуації в області.

Кардинальні дії керівництва області із співпрацею з Державною інспекцією України з контролю за цінами, глобальні напрацювання в галузях рослинництва, тваринництва в поєднанні з прогресивними науковими запровадженнями за останні три роки в області сприяють суттєвому нарощуванню обсягу високого та якісного сировинного і виробничого потенціалу.

Упродовж 2011-2013 років ціни на соціально значущі товари (борошно пшеничне, хліб житньо-пшеничний, макаронні вироби, крупу гречану, рис, яловичину, ковбасу варену I сорту, сметану, сир кисломолочний, цукор, сало, молоко, масло вершкове, олію соняшкову, овочі в асортименті та яблука) залишалися набагато нижчими від середнього рівня цін по Україні.

Відповідно до доручення Державної інспекції України з контролю за цінами від 14.11. 2012 р. № 100-704-24/2120 Сектором у Хмельницькій області Держцінінспекції України здійснюється моніторинг цін на продукти харчування на споживчому ринку регіону по базових підприємствах, зокрема в торговельних закладах ТМ «Вопак», ТОВ «Пакко-холдинг»; ТМ «Фуршет», ДП «Фуршет регіон»; ТМ «Сільпо», ТОВ «Fozzy-food»; ТМ «Таврія В», ПП «Таврія плюс»; ТМ «Економ», ПрАТ «Фірма Бакалія»; «магазин «Іріс» ФОП Кареліна Т.В.; на продовольчих ринках: ХМСТ «Кооператор»; МКП «риниок «Ранковий»; ТОВ «Хмельницька Універсальна компанія» (Хмельницький гуртово-роздрібний овочевий центр «риниок «Дубово»).

Згідно з даними проведених моніторингів, рівень середніх роздрібних цін на споживчому ринку продовольчих товарів області набагато нижчий, ніж по Україні. Окрім того, варто відзначити, що по окремих позиціях відбулося коливання роздрібних цін в бік зменшення: борошно пшеничне вищого ґатунку, макаронні вироби, крупи гречана, манна, рисова, цукор, олія соняшникова та свинина.

Позитивним прикладом досягнення керованості на споживчому ринку продовольчих товарів області, зокрема хліба і хлібобулочних виробів, є заключений 25.02. 2013 р. Меморандум порозуміння

між Хмельницькою обласною державною адміністрацією, Хмельницьким регіональним відділенням Аграрного фонду, виробниками борошна, хліба і хлібобулочних виробів та мережами супермаркетів і магазинів продовольчого профілю з питання забезпечення стабільної цінової ситуації на ринку борошна, хліба та хлібобулочних виробів, предметом якого є скоординована взаємодія учасників з питання забезпечення стабільної цінової ситуації на ринку борошна, хліба та хлібобулочних виробів.

Запорукою цінової стабільності на споживчому ринку області є нарощування посівних площ та поголів'я худоби, підвищення врожайності, стимулювання фірмової торгівлі, проведення ярмарків «Від лану – до столу». За січень-вересень 2013 року в області вироблено господарствами 54,3 тис. тонн м'яса; 467,2 тис. тонн молока; більше 1,5 млрд. шт. яєць; сільськогосподарськими підприємствами – 32,1 тис. тонн м'яса; 100,2 тис. тонн молока та більше 1,3 млрд. шт. яєць. Посівні площі сільськогосподарських культур 2013 року збільшені до 1 млн. 137 тис. га. За показником урожайності область входить до п'ятірки лідерів. Показник урожайності кукурудзи на зерно є найвищим в Україні.

Розпорядженням Голови Хмельницької облдержадміністрації від 04.07. 2013 р. № 210/2013-р визначені обсяги 3-місячного незнижувального запасу продовольчого зерна для регіональних потреб області на 2013-2014 маркетинговий рік в обсязі 43 тис. тонн. Станом на 01.10. 2013 р. згідно декларування у регіональні запаси заготовлено 103,6 тис. тонн продовольчого зерна, що становить 241% до 3-місячного незнижувального запасу.

Систематичне проведення ярмарків «Від лану – до столу» сприяє наповнюваності споживчого кошика як в цілому по області, так і в окремих населених пунктах. З початку 2013 року по всій області проведено 2097 ярмаркових заходів, на яких товаровиробниками реалізовано майже 9 тис. тонн власної продукції на суму більше 145 млн. гривень.

Зокрема, станом на 01.10. 2013 р. у порівнянні з 03.09. 2013 р. наведено середній рівень роздрібних цін Хмельниччини порівняно з середнім рівнем роздрібних цін України [5].

Таблиця 1

Середній рівень роздрібних цін Хмельниччини і України

Місце серед регіонів	Види продукції	Хмельниччина		Відхилення, %	Україна	Відхилення цін України, %
		01.10. 2013 р.	03.09. 2013 р.			
1	яловичина	39,33 грн./кг	39,89 грн./кг	1,4%	47,85 грн./кг	20,0%
	молоко розливне жирністю 2,5%	4,96 грн./л	5,10 грн./л	2,8%	6,55 грн./л	30,4%
	сир кисломолочний жирністю 9,0%	17,80 грн./кг	18,00 грн./кг	1,1%	27,93 грн./кг	55,2%
	олія соняшникова		13,00 грн./л		14,64 грн./л	12,6%
	борошно пшеничне вищого сорту		4,44 грн./кг		4,75 грн./кг	7,0%
	капуста білоголова	2,14 грн./кг	2,36 грн./кг	10,3%	2,94 грн./кг	24,6%
	яблука	4,38 грн./кг	4,50 грн./кг	2,7%	6,05 грн./кг	34,4%
2	свинина		41,33 грн./кг		44,90 грн./кг	8,6%
	сало	20,06 грн./кг	19,94 грн./кг	-0,6%	27,16 грн./кг	36,2%
	яйця курячі	7,42 грн./дес.	8,57 грн./дес.	15,5%	10,05 грн./дес.	17,3%
	масло вершкове жирністю 72,5%		50,00 грн./кг		55,94 грн./кг	11,9%
	картопля	2,43 грн./кг	2,64 грн./кг	8,6%	3,69 грн./кг	39,8%
	цибуля ріпчаста	3,29 грн./кг	3,36 грн./кг	2,1%	4,25 грн./кг	26,5%
3	птиця		22,20 грн./кг		23,64 грн./кг	6,5%
	сметана жирністю 20%		21,18 грн./кг		27,58 грн./кг	30,2%
	макаронні вироби		6,13 грн./кг		6,64 грн./кг	8,3%
	морква	3,75 грн./кг	3,50 грн./кг	-6,7%	4,14 грн./кг	18,3%
5	буряк	3,42 грн./кг	3,50 грн./кг	2,3%	3,91 грн./кг	11,7%
6	цукор		6,50 грн./кг		6,71 грн./кг	3,2%
8	крупа гречана	8,89 грн./кг.	8,72 грн./кг.	-1,9%	8,95 грн./кг.	2,6%

Продовжується робота щодо стимулювання розвитку фірмової торгівлі. На сьогодні в області діє 122 спеціалізованих (фірмових) магазини, з яких 44 здійснюють реалізацію м'яса; 29 – хлібобулочних

виробів; 17 – молочної продукції; 13 – борошна та круп; 7 – рибної продукції; 6 – ковбасних виробів; 4 – овочів та фруктів; 2 – безалкогольних напоїв. Станом на 01.08. 2013 р. діяло 90 куточків товаровиробників, де реалізація їхньої продукції здійснювалася за оптово-відпускними цінами. У м. Хмельницькому діє 2 постійних ярмарки. 38 підприємств здійснюють реалізацію власної продукції з рівнем торгівельної надбавки до 10,0%.

В області удосконалюється робота з недопущення застосування економічно необґрунтованих цін/тарифів, в першу чергу тих, які впливають на функціонування галузей економіки та рівень життя населення. Створюються можливості застосування економічних важелів керування процесом енергозбереження, планування споживання та підвищення ефективності використання енергоресурсів.

Потрібно законодавчо обмежити можливість підприємств-виробників відносити на собівартість витрати при неповній завантаженості обладнання, враховуючи проектну (нормативну) потужність, що спонукатиме їх шукати шляхи модернізації, консервації обладнання з метою скорочення сум амортизації, чисельності обслуговуючого персоналу тощо, удосконалити методологію та методики регулювання цін/тарифів з метою запровадження стимулів до ресурсозбереження на етапі виробництва та споживання, механізми врахування при формуванні цін/тарифів відповідно до якості [4].

Висновки. Для досягнення керованості цінової ситуації на споживчому ринку продовольчих товарів Хмельницької області пропонуємо здійснити комплекс заходів на вирішення таких питань: активізувати біржову торгівлю сільськогосподарською продукцією, створити умови для заохочення покупців та продавців здійснювати трансакції на аграрній біржі, ширше використовувати ф'ючерсні та форвардні контракти; забезпечити формування регіональних ресурсів зерна; вжити всіх можливих заходів щодо створення необхідних запасів пального для забезпечення весняно-польових робіт та безперебійного функціонування автопідприємств, які підтримують життєдіяльність населених пунктів; здійснювати регулярний моніторинг за рухом товарних ресурсів: нафтопродуктів, сировинних запасів (зерна, борошна), готової хлібобулочної продукції.

Крім того, потрібно постійно проводити аналіз цінової ситуації на споживчому ринку та своєчасно інформувати керівництво про ціни на основні споживчі товари; проводити продовольчі ярмарки у вихідні і передсвяткові дні; постійно проводити роботу щодо забезпечення стабільних цін на хліб масового вжитку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06. 2012 р. року № 5007-VII «Про ціни і ціноутворення» / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.
2. Положення про Державну інспекцію України з контролю за цінами // Указ Президента України від 30 березня 2012 року № 236/2012 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236/2012>.
3. Доручення Державної інспекції України з контролю за цінами від 14.11. 2012 р. № 100-704-24/2120.
4. Порядок надання висновків щодо розрахунків економічно обґрунтованих планованих витрат під час формування оптово-відпускних цін на продовольчі товари, зміни цін на які підлягають декларуванню. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 14.08. 2013 р. № 967 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1546-13/print1361273151709090>.
5. Аналітична довідка про цінову ситуацію на продовольчому ринку у 2013 році [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://dci.gov.ua/news/monitoring/342-analtichna-dovdka-pro-cnovu-situaciyu-na-prodovolchomu-rinku-u-2013-roc.html>.

Аннотація. Обеспечение надлежащего уровня ценовых наблюдений и стабилизации ценовой ситуации на потребительском рынке уделяется особое внимание Государственной инспекцией Украины по контролю за ценами Хмельниччины. На основе проведения ежедневного мониторинга цен и выполнения поручений ведется объективное информирование центральных и местных органов исполнительной власти о состоянии, динамике и тенденциях развития ценовой ситуации в регионах, вносятся предложения относительно принятия уполномоченными органами решений для их нормализации, осуществляются оперативные мероприятия для поддержки наработанного позитивного имиджа ценовой стабильности в регионе.

Ключевые слова: цены, инспекция, контроль, власть, спрос, безопасность, конъюнктура, продовольственные предложения, население.